

1	Innholdsfortegnelse, hoveddel 4	
2	4. EN FREDELIG, RETTFERDIG OG BÆREKRAFTIG VERDEN	1
3	4.1 EN LANGSIKTIG OG SAMSTEMT UTVIKLINGSPOLITIKK	1
4	4.2 UTRYDDE SULT I VERDEN.....	3
5	4.3 EN FREDELIG, RETTFERDIG OG VELFUNGERENDE VERDEN	5
6	<i>Israel-Palestina konflikten</i>	5
7	4.4 SIKRE LIKHET FOR LOVEN, RETTSSIKKERHET OG RETTSSVERN FOR ALLE	6
8	<i>Politiet</i>	7
9	<i>Vold og overgrep</i>	8
10	<i>Forebygging av kriminalitet</i>	8
11	<i>Hatkriminalitet</i>	9
12	<i>Kriminalomsorgen</i>	9
13	<i>Fri rettshjelp</i>	10
14	<i>Sikre juridisk identitet for alle</i>	11
15	<i>Barns rettigheter</i>	11
16	4.5 INNVANDRING, INTEGRERING OG INKLUDERING.....	12
17	<i>En verdig og human asyl- og innvandringspolitikk</i>	12
18	<i>Barn på flukt</i>	13
19	<i>Familiegjenforening må gjøres enklere, raskere og billigere</i>	14
20	<i>Utlendingsforvaltningen</i>	14
21	<i>Klimaflyktninger</i>	14
22	<i>Konvertitter</i>	14
23	<i>LHBTQ+ -personer</i>	14
24	<i>Mennesker med nedsatt funksjonsevne</i>	15
25	<i>Integrering og inkludering</i>	17
26	<i>Papirløse og ureturnerbare</i>	18
27	4.6 FORSVARS- OG SIKKERHETSPOLITIKK	19
28		

29 4. En fredelig, rettferdig og bærekraftig verden

30 4.1 En langsiktig og samstemt utviklingspolitikk

31 For å kunne utrydde fattigdommen i verden, må utviklingspolitikken være samstemt og se de
32 17 bærekraftsmålene i sammenheng. Partiet Sentrum legger det grunnleggende prinsippet
33 for bærekraftsmålene «leave no one behind» - ingen skal utelates - til grunn for politikken.
34 Målsettingen må gjennomsyre alle deler av utviklingspolitikken. Bærekraftsmålene må
35 innarbeides i alle planer og budsjetter. Samtidig må politikken på andre områder ikke svekke
36 våre utviklingspolitiske mål, og at Norge opptre i tråd med nasjonale og internasjonale
37 forpliktelser.

38
39 Vi må samarbeide med andre land, både stat-til-stat, gjennom internasjonale organisasjoner
40 og gjennom sivilsamfunn og folkelig engasjement. Verden henger sammen. Vi er gjensidig
41 avhengige av hverandre.
42

1 Et grunnleggende prinsipp for Partiet Sentrum er at de menneskene, fellesskapene og
2 samfunnene som mottar bistand skal eie sin egen utvikling. Godt styresett, fungerende
3 skattesystem, fravær av korrupsjon, likestilling mellom kjønnene og fravær av kjønnsbasert
4 vold, hensynet til miljø, klima og naturmangfold, og klimatilpasset matproduksjon er viktige
5 forutsetninger for utryddelse av fattigdom.
6

7 Skatteinntekter og et godt styresett er en forutsetning for å styrke utviklingslands evne til å
8 finansiere en bærekraftig utvikling og dermed utrydde ekstrem fattigdom. Ulovlig
9 skatteunngåelse fra personer og virksomheter med stor makt og kapitalflukt til
10 skatteparadiser tapper mange land for verdifulle inntekter.
11

12 Midler til gode helsetjenester og til utdanning kommer i de fleste land fra staten.
13 Næringsutvikling skaper arbeidsplasser som dermed løfter mange mennesker ut av
14 fattigdommen. Mange land mangler tilgang på energi og stabil strømtilførsel, noe som er et
15 sterkt hinder for utvikling. Både offentlige og private investeringer er viktige dersom
16 utviklingslandenes energibehov skal dekkes.
17

18 Tilgang til grunnleggende helsehjelp er avgjørende for å nå bærekraftsmålet om god helse
19 for alle. Halvparten av verdens befolkning har ikke tilgang på fullverdige helsetjenester, og
20 millioner av mennesker har ikke råd til helsehjelp eller tvinges ut i fattigdom fordi de må
21 betale for helsetjenester. Norge må være en pådriver i internasjonalt samarbeid for at alle
22 skal få tilgang til grunnleggende helsehjelp.
23

24 Partiet Sentrum vil styrke vaksinesamarbeidet og sikre tilgang til vaksiner for fattige land. Vi
25 vil øke støtten til sivilsamfunn som driver helseinformasjonsarbeid for å forebygge smitte og
26 motarbeide stigma rundt hiv/aids og andre sykdommer. Norge bør øke støtten til
27 kvinnehelse, sikre kvinners reproduktive rettigheter og tilgang til trygge helsetjenester. Et
28 sterkt og mangfoldig sivilsamfunn i utviklingslandene er et nødvendig supplement til
29 myndighetene for å oppnå bærekraftig samfunnsutvikling.
30

31 Dette er fagforeninger som krever retten til anstendige lønninger og trygge arbeidsplasser,
32 kvinneorganisasjoner som kjemper for retten til å eie jord, og helt ned på komiteer i
33 landsbyer som krever rett til fødselsattest og rett til skolegang for sine barn. I mange land
34 opplever sivilsamfunnsaktører at handlingsrommet innskrenkes og at demokratisk deltakelse
35 og ytringsfrihet svekkes.
36

37 Mange av de fattigste menneskene bor og lever i områder med høy risiko for politiske
38 konflikter, korrupsjon, dårlige kommunikasjonsforbindelse og terror. Det er viktig å finne en
39 god balanse mellom tillit og kontroll for å sikre best mulig forvaltning av bistandspenger, best
40 mulig resultater og størst mulig endring og utvikling for de som trenger det mest.
41

42 Verdens fattigste land har bidratt minst til klimaendringene, men rammes hardest av dem.
43 Norge og andre rike land har stått for det aller meste av utslippene. Partiet Sentrum vil øke
44 klimafinansieringen kraftig i årene for å få fortgang i fattige lands klimatiltak. Utvikling, klima
45 og sikkerhet henger tett sammen, og er i flere tilfeller delvis overlappende. Derfor er det
46 viktig at vi i årene fremover sikrer støtte til og gjennomføringen av de store og nødvendige
47 klimatiltakene verdenssamfunnet må ta.

1
2

Partiet Sentrum vil:

- 3 ● at 2 prosent av BNI årlig skal gå til bistand og utvikling
- 4 ● at bistandsbudsjett holdes utenfor handlingsregelen og skal gå til reell bistand. Det
5 skal ikke gå til å dekke utgifter ved mottak av flyktninger i Norge eller klima/miljøtiltak
6 som regnskogsatsingen. Dette dekkes over andre budsjettposter
- 7 ● videreføre styrking av sivilsamfunn som et eget utviklingsmål
- 8 ● bidra til å motarbeide innskrenking av sivilsamfunnets handlingsrom og aktivt støtte
9 menneskerettighetsarbeid (advocacy), blant annet gjennom arbeidet i FNs
10 sikkerhetsråd
- 11 ● være en pådriver overfor andre i det globale nord for økt bistand, internasjonalt
12 samarbeid og innovativ bistandspolitikk
- 13 ● jobbe for at Norge skal være en pådriver i å stanse ulovlig kapitalflukt og
14 skatteunngåelse fra utviklingsland gjennom globale og bilaterale reformer.
- 15 ● introdusere bekjempelse av korrupsjon som et utviklingsmål
- 16 ● ● øke støtten til Klimafondet (Green Climate Fund) og Tap og Skade Fondet (Loss
17 and Damage Fund)
- 18 ● styrke samarbeidet med vaksinealliansen CEPI og GAVI-stiftelsen for å sikre lik
19 tilgang til vaksiner for de fattige land
- 20 ● arbeide internasjonalt for å fremforhandle unntak i WTOs patenteringsregler ved
21 pandemier og kritiske smittesituasjoner i utviklingsland, for å redusere vaksinepriser
22 slik at vaksiner blir mer rettferdig fordelt
- 23 ● øke støtten til næringsutvikling som skaper arbeidsplasser i utviklingsland, inkludert
24 mikrokreditt-programmer
- 25 ● fremme kvinnehelse, motarbeide vold, og sikre jenter og kvinners rettigheter og lik
26 rett til utdanning og arbeid.
- 27 ● arbeide gjennom utviklingspolitikken for å styrke rettighetene og fremme likestilling
28 for mennesker med nedsatt funksjonsevne
- 29 ● arbeide internasjonalt for å få på plass en mekanisme for gjeldsslette for de fattigste
30 landene
- 31 ● sikre at Oljefondets investeringer er i tråd med Parisavtalen og andre internasjonale
32 avtaler Norge har forpliktet seg til
- 33 ● jobbe for å trekke Oljefondet ut av alkoholindustrien
- 34 ● jobbe for transparens i Oljefondet investeringer i utviklingsland og sikre at oljefondet
35 investeres aktivt for å bidra til bærekraftig utvikling.

36 4.2 Utrydde sult i verden

37 Det er en menneskerett å ha nok mat. 828 millioner mennesker i verden i dag lider av sult,
38 og tallet er økende (Mai, 2024). Det er likevel grunn til optimisme. Verden har nok mat til
39 alle. Utfordringen er å fordele ressursene mer rettferdig. Det gjøres ved hjelp av lokal
40 matproduksjon, mer bærekraftig produksjon, reduksjon av matsvinn og bedre utnyttelse av
41 jordbruk, skog og fiske.

42

1 Feilernæring og usunt kosthold er viktige årsaker til barnedødelighet og tidlig død blant
2 voksne. De mest utsatte for underernæring er barn, gravide og ammende kvinner, og
3 personer som lever i fattigdom og krisesituasjoner. Underernæring fører til
4 utviklingshemming. Dette krever både kortsiktig humanitær bistand og nødhjelp og mer
5 langsiktige tiltak som sikrer tilstrekkelig matproduksjon og tilgang til matvarer. Vi må øke
6 satsingen på landbruk i bistand for at verdens befolkning skal ha nok mat.

7

8 Med klimaendringene kommer flere naturkatastrofer. Fattige land er særlig sårbare når de
9 inntreffer. Vi har et særlig ansvar for å bidra til klimatilpasninger og for å minimere skader.

10

11 Vi må bidra til en rettferdig og likeverdig fordeling av goder som følger bruk av genressurser.
12 I dag utkonkurrerer multinasjonale selskaper lokale arter og sorter av frø og plantemateriale
13 med patentbeskyttet frømateriale. Særlig urfolks lokalkunnskap om vekster og deres bruk
14 må kartlegges og tas vare på før de forsvinner. Fattige må beskyttes gjennom internasjonale
15 regelverk mot utnyttelse fra multinasjonale selskaper som tar patent på såvarer.

16

17 Mangel på rent vann er en av årsakene til matmangel og fører til sykdom og dårlige
18 hygieniske forhold. 3 av 10 mennesker i verden i dag har ikke tilgang på rent vann. Hvert år
19 dør millioner på grunn av vannmangel.

20 **Partiet Sentrum vil:**

- 21 ● styrke nødhjelp til de mest utsatte områder basert på oppdaterte FIES-tall (The Food
22 Insecurity Experience Scale), og i krigsområder i samarbeid med FNs
23 matvareprogram
- 24 ● konsentrere bevilgninger til program som legger vekt på ernæring for barn, kvinner
25 og eldre
- 26 ● sørge for mekanismer som sikrer varsling og mobilisering av ressurser ved svikt i
27 avlinger og dermed forhindre hungersnød
- 28 ● være pådriver for at hjelpeorganisasjoner er til stede i krigsområder og ved konflikter,
29 og at samarbeid blir koordinert når det offentlige ikke fungerer
- 30 ● støtte og intensivere vekst i landbruket, ved å muliggjøre tilgang på kapital,
31 ressurser, opplæring, organisering og markeder for bønder
- 32 ● jobbe for at 15 % av bistanden skal gå til landbruk, inkludert bistand via sivilsamfunn
- 33 ● øke støtten til FAOs satsing på småbønder, til internasjonale og nasjonale
34 bondeorganisasjoner, til forskning rettet mot småbønder, til frivillige organisasjoner
35 og institusjoner som jobber for bønders rettigheter
- 36 ● støtte klimatilpasning i jordbruket, samt satse på klimasmart og bærekraftig landbruk,
37 som tar utgangspunkt i lokale ressurser
- 38 ● prioritere utviklingsprosjekter med utgangspunkt i lokalbefolkningens erfaring og
39 kunnskap, og særlig urbefolkningens forståelse av økologi og klima
- 40 ● følge videre opp programmet for satsing på matsikkerhet
- 41 ● styrke bevilgninger og næringsssamarbeid med bærekraftig matvareproduksjon i
42 andre land
- 43 ● støtte arbeid for å redusere matsvinn i verden
- 44 ● være pådriver for at internasjonalt samarbeid og lovverk sikrer at lokale
45 genvariasjoner blir tatt vare på, med særlig vekt på urfolks lokalkunnskap og vekster

- 1 • være pådriver for internasjonale regelverk som beskytter lavinntektsland mot
- 2 utnyttelse av multinasjonale selskap som tar patent på såvarer, og setter landene i
- 3 gjeldsforhold til dem
- 4 • jobbe for et strengt internasjonalt regelverk for genmanipulering
- 5 • støtte bygging av brønner og bedre tilgangen på sanitæranlegg

6 4.3 En fredelig, rettferdig og velfungerende verden

7 Verden er avhengig av velfungerende nasjonale og internasjonale institusjoner bygget på
8 tillit. Norge skal bidra til å skape, vedlikeholde og forbedre internasjonale avtaler og
9 institusjoner. Norge skal være en selvstendig pådriver for en fredelig, rettferdig og
10 velfungerende verden.

11
12 EU er vår viktigste handels- og samarbeidspartner. EØS-avtalen legger grunnlaget for et
13 godt samarbeid med EU på mange områder som er viktige for Norge og EU. Spesielt viktig
14 er samarbeidet om klima og miljø. Samarbeid på tvers av landegrenser er essensielt for å
15 løse klimakrisen. Her har vi mye å lære av EU og de europeiske landene. EU sin grønne
16 avtale, samt bærekraftige rammeverk som "smultringøkonomi" fra Nederland, er forslag
17 Norge burde innarbeide ved utforming av politikk.

18
19 Partiet Sentrum ønsker at Norge skal ta aktivt del i internasjonalt arbeid. For å kunne nå FNs
20 bærekraftsmål på nasjonalt og internasjonalt nivå må vi bygge tillit. Det er avgjørende for
21 internasjonalt samarbeid og fred at spesielt land utenfor det globale nord får innflytelse i - og
22 tillit til internasjonale organisasjoner.

23

24 **Partiet Sentrum vil:**

- 25 • sikre representativitet i nasjonale og internasjonale institusjoner, eksempelvis med
- 26 tanke på etnisitet, alder, kjønn, urfolk, minoriteter og geografisk fordeling.
- 27 • fremme rettsstaten og rettssikkerhet gjennom internasjonale institusjoner og ved
- 28 inngåelse av nye bi- og multilaterale avtaler.
- 29 • bidra til å motarbeide innskrenking av sivilsamfunnets handlingsrom og aktivt støtte
- 30 menneskerettighetsarbeid (advocacy), blant annet gjennom arbeidet i FNs
- 31 sikkerhetsråd.
- 32 • at Norge skal bruke eksemplets makt til å være en pådriver for institusjoner preget av
- 33 tillit, åpenhet og bærekraftige løsninger
- 34 • gi målrettet støtte eller innføre sanksjoner med sikte på å bekjempe korrupsjon og
- 35 bidra til andre tillitsbyggende tiltak
- 36 • holde fast ved EØS-avtalen. Eventuelt norsk medlemskap i EU må avgjøres av en
- 37 (formelt rådgivende) folkeavstemning
- 38 • innarbeide grønn politikk - som EU sin grønne avtale og smultring-økonomi
- 39 rammeverket - inn i nasjonal og internasjonal politikk

40 Israel-Palestina konflikten

41 Siden 1948 har israelske myndigheter systematisk diskriminert den palestinske befolkningen
42 og tatt kontroll over land og ressurser. FN har gjentatte ganger fastslått at okkupasjonen av

1 palestinske områder er ulovlig og at Israel må trekke seg tilbake til grensene fra 1967.
2 Samtidig har Israel blitt angrepet av sine naboland og befolkningen har levd med en
3 konstant terrortrussel.

4

5 Israel og Palestina må ha rett til selvbestemmelse og sikkerhet innenfor internasjonalt
6 anerkjente grenser. Partiet Sentrum mener veien til fred går gjennom rettferdighet og
7 ivaretagelse av menneskerettigheter for alle. Derfor støtter vi en tostatsløsning. Partiet
8 Sentrum mener at Norge skal fortsette engasjementet for en rettferdig fredsløsning gjennom
9 å ha kontakt med begge parter i konflikten.

10

11 Staten Israel nekter å rette seg etter FN-resolusjoner og internasjonal lov, og går fri for
12 internasjonale sanksjoner. Som et effektivt og fredelig virkemiddel i kampen for å få slutt på
13 Israels ulovlige okkupasjon og forhindre flere folkerettsbrudd bør Norge boikotte, deinvestere
14 og sanksjonere (BDS) staten Israel.

15

16 Vi mener at Norge må gi en langsiktig hjelpepakke til Palestina, etter modell fra Nansen-
17 programmet i Ukraina. Norge må også bruke sin posisjon som leder av giverlandsgruppen
18 for Palestina til å bistå til bedre levevilkår for den palestinske befolkningen, bygge opp
19 demokratiske institusjoner, og bygge ut helsevesen og skoler.

20

21 **Partiet Sentrum vil:**

- 22 ● at Norge krever at okkupasjonen av alle palestinske områder opphører, og at de
- 23 ulovlige bosettingene på Vestbredden tilbakeføres til palestinere
- 24 ● ikke flytte Norges ambassade til Jerusalem før Jerusalems status er avklart og
- 25 internasjonalt anerkjent.
- 26 ● at Norge sikrer at norskproduserte våpen, våpendeler og ammunisjon ikke brukes til
- 27 å gjennomføre krigsforbrytelser av israelske myndigheter. Norge må kreve
- 28 sluttbrukererklæring med re-eksport klausul av alle land
- 29 ● at Norge gir en langsiktig hjelpepakke til Palestina, etter modell fra Nansen-
- 30 programmet for Ukraina
- 31 ● at Norge støtter arbeidet til den internasjonale BDS-bevegelsen. Norge bør benytte
- 32 boikott, trekke ut investeringer og bruke sanksjoner som virkemidler for å få Israel til
- 33 å respektere sine internasjonale forpliktelser
- 34 ● at Norge sørger for at Oljefondet ikke har noen investerte midler som bidrar til å
- 35 støtte Israels regime og okkupasjonen av Palestinsk land
- 36 ● at Norge skal fortsette engasjementet for fred i Midtøsten gjennom samarbeid i FN
- 37 og FNs sikkerhetsråd, i stat-til-stat-dialog og gjennom giverlandsgruppen for
- 38 Palestina.

39 4.4 Sikre likhet for loven, rettssikkerhet og rettsvern 40 for alle

41 Vårt samfunn hviler på tre fundament. Grunnloven § 2 angir disse som demokratiet,
42 rettsstaten og menneskerettighetene. Partiet Sentrum vil fremme likhet for loven,

1 rettsikkerhet og rettsvern for alle. Uavhengige domstoler og et politi med tillit i befolkningen
2 er viktig for demokratiet.

3

4 Sammenlignet med mange andre land er det lav kriminalitet i Norge og høy tillit til politiet,
5 rettsvesenet og forvaltningen. Partiet Sentrum vil ta vare på denne tilliten gjennom å sikre at
6 alle innbyggere får en riktig og rettferdig behandling i rettsvesenet og i forvaltningen. Alle har
7 rett til å få kunnskap om vedtak som gjelder dem selv og klageadgangen må være
8 tilgjengelig, reell og rettferdig. I en avansert og byråkratisk forvaltning har språk og
9 kommunikasjonsform blitt mer viktig enn før. Den saken gjelder, må sikres god informasjon
10 til rett tid, på en måte som fremmer respekt, gjensidig forståelse og dialog.

11

12 Forvaltningen må ta hensyn til innbyggere med nedsatt språkforståelse, nedsatt IT-
13 kompetanse eller helsemessige utfordringer som gjør samhandlingen vanskeligere.

14

15 **Partiet sentrum vil:**

- 16 · arbeide for å sikre en raskere straffesakspleie, både for å øke rettsikkerheten i
17 Norge, men også for å forhindre at unge kriminelle forblir i et samfunnsmessig
18 utenforskap
- 19 · etablere en landsdekkende offentlig juridisk førstelinjetjeneste. Et lavterskeltilbud
20 der det gis rask gratis juridisk rådgiving, med godt kvalifisert tolketjeneste

21

22 **Politiet**

23 Politiets hovedstrategi er og skal være forebygging. Det lokale politiets tilstedeværelse er
24 svekket. Ansatte opplever ikke at det er nok ressurser til at man kan gjøre jobben sin på en
25 god måte. Det er avgjørende for tilliten at politiet har ressurser til, og organiseres slik at
26 saker etterforskes og oppklares.

27

28 Mangfoldet må styrkes i politiet, det er avgjørende for å bygge og bevare politiets tillit i
29 befolkningen. Straffesakskjeden er under stort press, saker om voldtekt og vold i nære
30 relasjoner blir liggende i altfor lang tid i kø i straffesakssystemet. Uoppklarte saker og
31 restanser av straffesaker skaper frustrasjon hos ofre, hos politiet og hos påtalemakten.

32

33 Samarbeidet mellom politiet og kommunen er grunnleggende for god
34 kriminalitetsforebygging. Det må sikres ressurser både i politiet og kommunen for å sikre god
35 koordinering av tiltak på tvers av etater og organisasjonsstrukturer.

36

37 Norge opplever en vekst i kriminalitet begått av barn under kriminell lavalder, gjerne med
38 tilknytning til kriminelle gjenger/nettverk. Vi må styrke innsatsen for å hindre at
39 gjengkriminalitet og en frykt- og taushetskultur får fotfeste.

40

41 Partiet Sentrum ønsker ikke å senke den kriminelle lavalder. Det må utvikles nye verktøy for
42 å møte økende kriminalitet blant barn under kriminell lavalder. Det kan vurderes strengere
43 straffer for de som rekrutterer barn til kriminelle handlinger.

44

45

1 **Partiet sentrum vil:**

- 2 ● styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet i politiet
- 3 ● legge føringer for mangfold (etnisitet, kjønn, LHBTI, mm.) blant ledere, operativt og
- 4 synlig politipersonell
- 5 ● styrke det lokale politiet
- 6 ● arbeide for at tvangsmidler aldri utøves i større omfang enn det som er nødvendig
- 7 ● beholde dagens kriminelle lavalder på 15 år – og utvikle nye virkemidler for
- 8 oppfølging av barn som begår kriminelle handlinger.

9

10 **To ulike forslag fra komiteen - begge sendes på høring i organisasjonen:**

11

- 12 ● tillate religiøse hodeplagg, som for eksempel hijab, i Politiet.
- 13 ● ikke tillate religiøst begrunnede unntak fra politiets uniformsreglement

14

15 **Vold og overgrep**

16 Partiet Sentrum har en nullvisjon for seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner. Dette er

17 uakseptabelt og uforenlig med våre grunnleggende verdier om respekt, likeverd og

18 rettferdighet, uavhengig av alder, kjønn, bakgrunn eller funksjonsevne. Alle skal kunne leve

19 trygt og fritt fra frykten for å bli utsatt for vold eller overgrep.

20

21 Forebygging innebærer å støtte og rehabilitere de som har begått vold eller overgrep, slik at

22 de kan bryte voldssyklusen og resosialiseres tilbake i samfunnet. Det er også nødvendig å

23 styrke familier, øke bevissthet og kunnskap om vold og overgrep, og implementere

24 programmer i skoler og samfunn for å fremme sunn seksuell helse, relasjoner og respekt.

25 Tiltak og strategier må baseres på forskning, erfaringer og beste praksis. Dette innebærer å

26 være åpne for nye ideer og metoder.. Vi vil styrke tidlig intervensjon og tverrfaglig samarbeid

27 mellom ulike sektorer, inkludert helsevesenet, skoler, barnevern og rettssystemet, for å

28 identifisere og adressere risikofaktorer for vold, overgrep og drap tidligst mulig.

29

30 **Forebygging av kriminalitet**

31

32 Partiet Sentrum vil styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Lovverket må justeres slik

33 at kommuner, kriminalomsorgen, helsevesenet og politiet skal kunne samarbeide tettere om

34 forebygging og om oppfølging av kriminelle. Hjelpeinstansene skal settes i stand til å

35 identifisere og unge og voksne lovbrytere tidlig, og gis muligheter for å hjelpe dem ut av sin

36 potensielle kriminelle løpebane og forebygge kriminalitet.

37

38 Kriminalitet begått av ungdom under kriminell lavalder er økende i Norge. Det meldes om

39 økte problemer med rus og psykisk helse blant unge. Vi vet at gode levekår forebygger

40 psykisk og fysisk uhelse og kriminalitet. Partiet Sentrum er urolig for områder der mange

41 barn og unge vokser opp i vedvarende lavinntekt. En sosial boligpolitikk og en anstendig

42 minstelønn vil motvirke dette, sammen med andre universelle og målrettede velferdstiltak.

43

1 Ustabile boforhold kan gi et utrygt utgangspunkt i livet. I kombinasjon med knapphet på
2 trygge og gode væresteder for barn og unge på fritiden, kan veien til en negativ utvikling
3 være kort. Dagsjobber og småjobber til ungdom vil også forebygge rekrutteringen til
4 kriminelle nettverk som kan tilby "raske penger".

5

6 **Partiet Sentrum vil:**

7

- 8 ● styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet ved å sette inn særskilt innsats i
- 9 områder med svake levekår og høy forekomst av barn og unge i lavinntektsfamilier
- 10 ● tilby langsiktige og helhetlige exit-program for de som ønsker å bryte med ekstreme
- 11 og kriminelle miljøer, og la frivillige og ideelle aktører være en del av løsningen
- 12 ● støtte frivillige og ideelle aktører som tilbyr unge dags- og småjobber
- 13 ● gjennomføre lovendringer som letter samarbeidet om forebyggende arbeid mellom
- 14 ulike offentlige instanser

15

16 **Hatkriminalitet**

17 Hatkriminalitet truer alle menneskers rett til å bli respektert som likeverdige og skaper
18 utrygghet. Det farlige hatet kan ramme og skade kjernen av hvem folk er. Ikke bare
19 enkeltpersoner, men store grupper av oss.

20

21 Politiet må prioritere hatkriminalitet som blir anmeldt. I et demokratisk samfunn skal vi ikke
22 godta hatefulle ytringer, handlinger eller trusler som skaper frykt.

23

24 **Kriminalomsorgen**

25 Partiet Sentrum vil sette mennesket først, styrke det forebyggende arbeidet, utvikle mer
26 human soning og forsterke ettervernet.

27

28 Straffegjennomføring må ha hovedvekt på rehabilitering og tilbakeføring til samfunnet.

29 Kriminalomsorgen må ivareta de straffedømtes og varetektinnsattes menneskerettigheter og
30 ukrenkelige verdi.

31

32 [RS1] Kriminalomsorgen har de senere årene opplevd økt vold mot ansatte og flere innsatte
33 med psykiske lidelser. Tillitsvalgte og ledelsen har lenge ropt om et sterkt behov for endring.
34 Personer blir domfelt som tilregnelige, men er soningsudyktige fordi de er for psykisk syke.
35 Det må tilbys andre måter å sone på, blant annet tilrettelagte fengsler for personer dømt til
36 tvungent psykisk helsevern og dagens soningsudyktige, samt mindre og tilrettelagte
37 soningssteder som er integrert i lokalsamfunnet.

38

39 Norge har fått internasjonal kritikk for menneskerettighetsbruddene i norske fengsler når det
40 gjelder sosial isolasjon. Mange fengselsbygninger er gamle og i liten grad bygd for å kunne
41 få til aktiviteter og sosial kontakt, noe som gjør at mange innsatte ikke får sosialiseringen de
42 har krav på.

43

1 Løslatte trenger støtte i overgangen tilbake til samfunnet. Heldigvis finnes organisasjoner
2 som tilbyr fadderordninger og støtte som forebygger tilbakefall mot kriminalitet og rus.
3 Partiet Sentrum ønsker at det etableres en ordning med kriminalomsorgskontakter i alle
4 landets kommuner, etter mønster fra ordningen med politikontakt. Slik kan kriminalomsorgen
5 gi bedre støtte til kommunene når de domfelte skal løslates. Med de ulike regionale
6 inndelingene hos kriminalomsorgen oppleves det som krevende for ansatte i fengslene å
7 være tett på de ulike tilbudene som finnes i de forskjellige kommunene. En slik
8 kriminalomsorgskontakt skal kunne hjelpe kommunene og kriminalomsorgen med å utvikle
9 tilbud og forbedre integreringsprosesser for løslatte.

10 11 **Partiet sentrum vil:**

- 12 ● etablere kriminalomsorgskontakter som skal bidra til kommunenes integrering av
- 13 løslatte
- 14 ● at «Gjenopprettende prosesser» i Konfliktrådet oftere skal benyttes som alternativ til
- 15 soning, og/eller som en del av straffeutmålingen
- 16 ● øke sikkerheten i norske fengsler ved å øke bemanningen i fengslene
- 17 ● sikre at innsatte får tilbud om aktiviteter utenfor cellene og tilstrekkelig sosialisering
- 18 ● at fengsler bør ha en arkitektur og utforming som støtter opp om målene i
- 19 kriminalomsorgen,
- 20 ● tilby alle innsatte i fengsler kurs under soning som kan bidra til en lettere overgang til
- 21 et vanlig liv
- 22 ● at innsatte i norske fengsel skal få flere tilbud om korte arbeidskvalifiserende kurs. I
- 23 dag prioriteres lovpålagt aktivisering eller oppstykket undervisning i
- 24 studieforberevende fag som mange ikke får fullført
- 25 ● styrke helsetjenesten for innsatte i norske fengsler
- 26 ● at flere dømte for seksuallovbrudd skal introduseres for behandling i BASIS eller
- 27 annen tilbud innenfor «good-life»-modellen.
- 28 ● støtte frivillige organisasjoner som støtter straffedømte tilbake i samfunnet, for
- 29 eksempel Wayback
- 30 ● styrke ettervernet med langsiktige og helhetlige tiltak, der ideelle og frivillige aktører
- 31 får være en del av løsningen 120
- 32 ● utvikle Trandum, og sikre at mennesker som ikke er domfelt ikke blir internert under
- 33 fengselslignende forhold.
- 34 ● ha en ny vurdering av Norges praksis med å utvise domfelte utlendinger etter endt
- 35 soning. Dette er i praksis en dobbeltstraff, og ved noen tilfeller fører praksisen til
- 36 brudd på barnekonvensjonen, fordi barn mister kontakt med den av sine foreldre som
- 37 blir sendt ut av landet.

38 39 **Fri rettshjelp**

40 Det er statens oppgave å sikre at rettighetene staten gir borgerne er reelle. Derfor er det
41 viktig at samfunnet har frie rettshjelpsordninger. Alle borgere som blir utsatt for
42 myndighetsinngrep må få mulighet til å forsvare sine interesser. Denne retten må også
43 gjelde også for asylsøkere.

44 45 **Partiet Sentrum vil:**

- 1 ● arbeide for å sikre lik tilgang til domstolene for alle som trenger det. Ulikhet i
- 2 ressurser hos partene skal ikke være avgjørende
- 3 ● støtte frivillige organisasjoner og Advokatforeningen for å sikre et godt nok tilbud om
- 4 fri rettshjelp
- 5 ● endre de økonomiske vilkårene slik at langt flere enn i dag omfattes av
- 6 rettshjelpsordningen. Dette innebærer å senke egenandelen, særlig for dem med
- 7 lavest inntekt, og å innvilge fri rettshjelp uten behovsprøving på flere områder enn i
- 8 dag
- 9 ● sørge for at alle, også mennesker med utviklingshemming, har lik rettssikkerhet
- 10 ● innføre en fri rettshjelpsordning for å sikre god systemveiledning - en
- 11 "rettighetshånd" å holde i
- 12 ● styrke retten til bestemmelse i eget liv og over egne eiendeler
- 13

14 Sikre juridisk identitet for alle

15 Sentrum vil sikre juridisk identitet for alle, blant annet gjennom fødselsregistrering. Ifølge tall
16 fra FN og Verdensbanken er det over 1 milliard mennesker i verden som ikke har mulighet til
17 å dokumentere sin identitet. Det skyldes at mange land i verden ikke har fungerende
18 ordninger for å registrere barn som blir født, følgelig vil de ha vanskeligheter med å
19 fremskaffe dokumentasjon på sin opprinnelige identitet. Å gi alle en identitet de kan
20 identifiseres med, bidrar til tryggere samfunn.

21

22 **Partiet Sentrum vil:**

- 23 ● arbeide for at mennesker, som av ulike årsaker kommer til Norge med ukjent
- 24 identitet, må gis en identitet som sikrer grunnleggende nasjonale rettigheter og
- 25 legger til rette for integrasjon og deltakelse i samfunnet.
- 26 ● innføre identitetsregistrering, tilsvarende system de har i Finland og Sverige. Det vil
- 27 si at ved opphold på mer enn 5 år med samme identitet blir denne varig.
- 28 ● at tvil om identitet ikke skal gå i arv.
- 29 ● gjøre slutt på bruk av opplysninger i sosiale medier i vurdering av oppholdstillatelse.
- 30

31 Barns rettigheter

32 For å ivareta barn sine grunnleggende rettigheter, mener vi at barn og unge trenger et nytt,
33 uavhengig og barnesensitivt organ som erstatter Statsforvalteren og Udir som er
34 håndhevingsorgan i bl.a. skolemiljø saker i dag, i tillegg til en klagerett til FNs Barnekomité.

35

36 **Partiet Sentrum vil:**

- 37 ● Innføre et uavhengig, nasjonalt håndhevingsorgan som kan behandle klager knyttet
- 38 til brudd på Barnekonvensjonen som diskriminering, mobbing, universell utforming,
- 39 manglende tilpasset opplæring og spesialundervisning. I forlengelsen av dette, vil
- 40 Partiet Sentrum gå inn for at barn og familier skal få en individuell klagerett til FNs
- 41 barnekomité, knyttet til brudd på Barnekonvensjonen
- 42

1 4.5 Innvandring, integrering og inkludering

2 Partiet Sentrum ønsker en human, raus, bærekraftig og solidarisk asyl-, innvandring- og
3 integreringspolitikk. Å fremme helhetstenkning i flyktningspolitikken er nødvendig både for
4 flyktningers muligheter og samfunnets evne til å sikre best mulig integrering.

5
6 Et eksempel på en asylopolitikk som hemmer integreringen, er regelmessig revurdering av
7 oppholdsstatus og begrensede tillatelser. De som har grunnlag for oppholdstillatelse i Norge
8 bør gis en forutsigbar og trygg situasjon her, dagens praksis med opphør av flyktningsstatus
9 må stoppes. Utrygghet truer integrering.

10 En verdig og human asyl- og innvandringspolitikk

11 Årsakene til at mennesker flykter er sammensatte. Felles for alle er at de ønsker seg et
12 bedre liv for seg og sin familie. For Partiet Sentrum er det grunnleggende at alle som
13 kommer til landet møtes med raushet og medmenneskelighet på en måte som respekterer
14 hvert enkelt menneskes grunnleggende verdi. Det betyr noe hvordan vi møter mennesker
15 som av ulike grunner kommer for å søke en bedre tilværelse for seg og sin familie. Norge
16 har både muligheter og ressurser til å være rausere i møte med mennesker på flukt eller på
17 leting etter en bedre framtid for seg og sine.

18
19 Norge er et mangfoldig og flerkulturelt samfunn. Partiet Sentrum ser på innvandring og
20 mangfold som en berikelse og ressurs for Norge. Integreringen går stort sett bra. Mennesker
21 med innvandrerbakgrunn lykkes i økende grad i skole og utdanningssystemet. De har en
22 jobb og betaler skatt. Mange har arbeidsoppgaver som er viktige for fellesskapet og er
23 viktige bidragsytere i lokalsamfunnet. Samtidig er det flere som har et komplekst
24 hjelpebehov, for eksempel på grunn av traumer fra å ha flyktet fra krig og konflikt. Asyl- og
25 innvandringsystemet vårt må møte alle flyktninger, uansett situasjon, på en måte som sikrer
26 at alles menneskerettigheter ivaretas og oppfylles.

27
28 Rasisme og fremmedfiendtlighet må aktivt bekjempes i alle sammenhenger. Alle må få rett til
29 å forsørge seg selv, og få lik tilgang til primære tjenester som helsehjelp og opplæring. Å bli
30 verdsatt for sine ressurser og bli inkludert bidrar også til at enkeltindivid får tillit til vårt felles
31 samfunnsprosjekt. Det gir oss alle trygghet. Det står fortsatt mange utenfor arbeidslivet,
32 særlig kvinner. Viktig offentlig informasjon må gjøres lett tilgjengelig på flere språk, og
33 norskopplæring må i større grad tilpasses mottaker.

34
35 Godt internasjonalt samarbeid legger grunnlaget for en god innvandringspolitikk. Norge må
36 stå i front for å fremme et internasjonalt samarbeid som bedre håndterer den globale
37 migrasjons- og flyktnings situasjonen og motvirker de grunnleggende årsakene til at
38 mennesker blir drevet på flukt. Dette krever humanitær innsats, langsiktig og bærekraftig
39 utviklingsarbeid, internasjonalt diplomati og målrettet klimainnsats. Menneskerettighetene
40 må være en sentral bærebjelke i dette arbeidet.

41
42 Norsk deltagelse i europeisk samarbeid må styrkes. Det innebærer tett dialog med EU og
43 deltagelse i mekanismene under den nye asyl- og migrasjonspakten. Norge bør bidra fullt
44 med relokalisering under "byrdefordeling"-logikken og avlastning av landene i Sør-Europa
45 som får klart flest asylsøkere. Dette skal ikke tas fra den norske kvoten via UNHCR.

1 Samtidig bør Norge være en pådriver for at asylprosedyrer på Europas yttergrenser skjer i
2 henhold til etablerte menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper. Asylprosesser og mottak
3 bør ikke på noen måte outsources til land utenfor Europa.
4

5 Vi må stå opp for flyktningretten og legge til rette for en ansvarlig og anstendig
6 flyktningpolitikk. Den må være forankret i anbefalingene fra FNs Høykommissær for
7 flyktninger og ivareta både flyktningene og den økonomiske, økologiske og sosiale
8 bærekraften i landene som tar imot dem. Partiet Sentrum vil øke antall kvoteflyktninger
9 Norge tar imot.
10

11 Alle mennesker på flukt har rett til å søke asyl. Vi har plikt til å sørge for en individuell,
12 human og rettsikker behandling, der vi følger prinsippene nedfelt i
13 menneskerettighetskonvensjonene. Vi vil trygge asylinstituttet og retten til å søke om
14 beskyttelse for seg selv om sine. Partiet Sentrum mener at Norge skal ta imot flere
15 asylsøkere. Asylpolitikken i Norge må være solidarisk også med andre mottakerland.
16

17 Når både Ukraina og Palestina er under brutale angrep fra andre land, er det spesielt viktig
18 at vi er godt rustet for å ta imot krigsflyktninger med traumer og andre belastninger. Alle som
19 kommer til Norge må møtes av et godt helse- og velferdstilbud, hvor man får både
20 behandlingen og velferdstilbudet man har behov for etter å ha vært utsatt for krig og konflikt.
21

22 Norsk asyl- og innvandringspolitikk har vært gjenstand for stadige innstramminger de senere
23 årene. Innvandringsregulerende hensyn har i økende grad trumfet menneskerettighetene,
24 barns beste og humanitære hensyn. Partiet Sentrum vil vende fokuset tilbake på
25 enkeltmenneskene, barna og familiene.
26

27 Barn på flukt

28 Barn på flukt lever under både krevende og utrygge forhold. Barna er vår fremtid. Partiet
29 Sentrum vil styrke prinsippet om barnets beste i utlendingsforvaltningen, i tråd med FNs
30 barnekonvensjon artikkel 3. Partiet Sentrum mener Norge bør prioritere mottak av
31 barnefamilier og enslige mindreårige asylsøkere. Det er behov for å redusere
32 saksbehandlingstiden og raskere avklare grunnlaget for asyl for barn. Integreringsarbeidet
33 må starte umiddelbart, noe som vil bedre forutsetninger for å lykkes med god inkludering i
34 samfunnet.
35

36 Enslige mindreårige asylsøkere er spesielt sårbare og må sikres et likeverdig omsorgstilbud
37 og de samme rettighetene som norske barn. Alle barn under 18 år skal være barnevernets
38 ansvar. Det må også gjelde enslige mindreårige asylsøkere.
39

40 Ifølge Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM) utsettes enslige mindreårige
41 asylsøkere over 15 år for usaklig forskjellsbehandling. Norge bryter dermed FNs
42 barnekonvensjon. Også FNs barnekomité, FNs menneskerettighetskomité og FNs
43 torturkomité har kritisert Norge for behandlingen av denne gruppen barn. På bakgrunn av
44 dette vil Partiet Sentrum ta initiativ til en gjennomgang av Norges behandling av denne
45 gruppen barn gjennom de siste 25 årene.
46

1 Per 2020 hadde 301 barn begrensede oppholdstillatelser fordi de ikke har dokumentasjon på
2 egen identitet. Tillatelsen gis for ett år av gangen. Det foretas som regel ingen individuelle
3 vurderinger og tas ikke stilling til hva som vil være til barnets beste. Dette bidrar til barna må
4 leve i usikkerhet, og det hemmer integreringen. Partiet Sentrum mener at Norge må
5 redusere bruken av begrensede oppholdstillatelser av hensyn til barnets beste.

6 Familiegjenforening må gjøres enklere, raskere og billigere

7 Retten til familieliv er en menneskerett som Norge er forpliktet til å følge. Norge har
8 uoverstigelige hindringer og barrierer i søkeprosessen om familiegjenforening i Norge, ifølge
9 FNs høykommissær for flyktninger. Kravene for familiegjenforening er umenneskelig høye i
10 dag. Det må være en grunnleggende rettighet å kunne stifte familie eller gjenforenes med
11 hele sin familie, uten strenge krav til inntekt eller botid. Det er ofte veldig kostbart, og ikke
12 minst farlig for familier i enkelte land å reise for å levere søknad og dokumentasjon til et
13 norsk utenrikskontor. Her bør det åpnes for at personen i Norge kan fremskaffe
14 dokumentasjonen og levere det med søknaden.

15 Utlendingsforvaltningen

16 UDIs saksbehandlingstid for asylsøkere må reduseres. Dette er viktig av menneskelige
17 hensyn, men også for å legge til rette for en rask og god integrering av de som får opphold.
18 Sentrum er kritisk til den manglende rettssikkerheten i Utlendingsnemnda (UNE), slik det
19 fremkommer blant annet i Graver-utvalgets utredning fra 2017. Dette dreier seg om at
20 asylsøkere ikke får imøtegå UNEs argumenter og saksfremstilling, og at de sjelden får
21 mulighet til muntlig å forklare seg. Risikoen for gale vedtak kan føre til at asylsøkere
22 tvangsutsendes til reell risiko for forfølgelse. Partiet Sentrum vil erstatte UNE med nytt
23 klageorgan som ivaretar asylsøkeres rettssikkerhet.

24

25 Klimaflyktninger

26 FNs klimapanel har advart om at klimaendringer vil innebære økt migrasjon av
27 klimaflyktninger i tiårene som kommer. Klimakrisen spiller dermed direkte inn på
28 flyktningssituasjonen i verden. Dette viser betydningen av internasjonalt samarbeid for å nå
29 bærekraftsmålene og stanse klimaendringene. Partiet Sentrum vil arbeide for at det
30 etableres internasjonale forordninger for klimaflyktninger.

31 Konvertitter

32 Mennesker som har konvertert til en annen religion/livssyn eller har gått bort fra sin religion,
33 kan være særlig utsatt for forfølgelse. Det må foretas en konkret vurdering av asylsøkerens
34 trosidentitet og forfølgelsesfaren gjennom konkret bevisvurdering av landinformasjon. Det
35 må gis mulighet til muntlig høring av asylsøker og uttalelser/vitnemål fra representanter fra
36 deres trossamfunn.

37 LHBTQ+ -personer

38 LHBTQ+ -personer som kommer til Norge som asylsøkere opplever ofte diskriminering på
39 asylmottakene fra andre asylsøkere, og opplever at de ikke har rettsvern. Transpersoner er

1 spesielt utsatt, og mange må forlate asylmottakene for sin egen sikkerhet. Det må jobbes
2 med et større fokus om LHBTI+-personers opplevelse av trygghet på asylmottakene i Norge.

3 Mennesker med nedsatt funksjonsevne

4 Mennesker med nedsatt funksjonsevne er verdens største minoritet og ekstremt utsatt på
5 flukt. Flyktninger med nedsatt funksjonsevne stiller i bakerste rekke, blir oversett og
6 tilsidesatt. Partiet Sentrum vil at Norge skal bli et foregangsland på mottak av flyktninger
7 med nedsatt funksjonsevne.

8

9 **Partiet Sentrum vil:**

- 10 ● arbeide for en human, raus, bærekraftig og solidarisk asyl-, innvandring- og
- 11 integreringspolitikk. Alle skal få menneskerettighetene sine innfridd
- 12 ● styrke prinsippet om barnets beste i utlendingsforvaltningen
- 13 ● styrke arbeid med barn på flukt for å forhindre utnyttelse i menneskehandel og
- 14 kriminalitet, gjennom tidlig kartlegging, tett oppfølging, omsorg og trygghet
- 15 ● redusere bruken av midlertidig oppholdstillatelse for barn under 18 år
- 16 ● gi enslige mindreårige flyktninger de samme rettighetene som norske barn ved at alle
- 17 barn under 18 år er barnevernets ansvar
- 18 ● ta initiativ til en gjennomgang av Norges behandling av enslige mindreårige
- 19 asylsøkere de siste 20 årene
- 20 ● at barn eller familiemedlem ikke kan straffes for kriminelle handlinger begått av
- 21 forelder eller familiemedlem
- 22 ● støtte lovendringsforslag om at asylbarn ikke lenger skal straffes for foreldrenes feil,
- 23 med forslag til annen straff enn utvisning
- 24 ● myke opp gjeldende regelverk knyttet til oppholds- og arbeidstillatelser, samt
- 25 tilbakekallelse av disse
- 26 ● at det gis tilbud om god psykologisk og somatisk oppfølging ved ankomst, særlig
- 27 med fokus på traumer fra krig og katastrofer
- 28 ● redusere saksbehandlingstid for asylsøkere
- 29 ● at Norge grunnlovsfester retten til å søke asyl (asylinstituttet) og styrker asylsøkeres
- 30 rettssikkerhet
- 31 ● ta til orde for at praksis om retur til førsteland (Dublinavtalen) opphører da den
- 32 forårsaker en uforholdsmessig stor belastning på landene i Sør-Europa
- 33 ● ta initiativ overfor EU for få på plass kollektive og solidariske løsninger for
- 34 internerings- og flyktningleirer ved Europas yttergrenser, som f.eks. Moria-leiren
- 35 ● hente ut de gjenværende barna av de norske fremmedkrigerne som er i
- 36 interneringsleiren Al-Hol i Syria
- 37 ● arbeide for å etablere internasjonale forordninger for klimaflyktninger.
- 38 ● at Norge vil legge til rette for å ta inntil 10.000 kvoteflyktninger, utover de som søker
- 39 asyl på vanlig måte
- 40 ● motarbeide at asylsøkere blir flyttet frem og tilbake mellom ulike mottak
- 41 ● at utsendelse av flyktninger som ikke har rett til opphold, skal skje humant og med
- 42 verdighet med god og tilgjengelig informasjon underveis. Menneskerettighetene må
- 43 ivaretas i hele prosessen

- 1 ● at barn og unge med flyktningstatus/papirløsstatus skal ha muligheter for å delta på
- 2 fritidsarrangement i privat eller offentlig regi
- 3 ● kvoteflyktninger går inn i dagens mottakssystem gjennom integreringsmottakene før
- 4 bosetting i en kommune. Dette sikrer en lik tilrettelegging og undervisning for alle
- 5 som skal bosettes
- 6 ● erstatte Utlendingsnemnda (UNE) med et nytt klageorgan som styrker
- 7 rettssikkerheten for asylsøkeren gjennom at de gis mulighet til å imøtegå argumenter
- 8 og saksfremstilling og muntlig forklare seg
- 9 ● vurdere å slå sammen UDI og IMDI til et organ, for å sikre bedre koordinering
- 10 gjennom saksgangen for den enkelte asylsøker fra ankomst til eventuell bosetting
- 11 ● at økonomisk støtte og fri rettshjelp ved domstolsbehandling av utlendingssaker økes
- 12 ● at hensynet til barnets beste og menneskelige hensyn må tillegges større vekt enn
- 13 det gjøres i dag, særlig sett opp mot innvandringsregulerende hensyn
- 14 ● fjerne 24-årskravet for familieinnvandring og innføre individuell vurdering med intervju
- 15 ● fjerne kravet om 4 års arbeid eller utdanning i Norge for familiegjenforening dersom
- 16 familien er etablert etter flukt
- 17 ● redusere inntektskravet for familiegjenforening og gebyret for søknad
- 18 ● at det gis rett til fri rettshjelp i familiegjenforeningssaker
- 19 ● at barn over 18 år inkluderes ved familiegjenforening og at de tilbys opphold hvis ett
- 20 av familiemedlemmene har opphold
- 21 ● at flyktninger kan søke familiegjenforening på vegne av familiemedlemmer som
- 22 befinner seg i konfliktområder
- 23 ● at det gis lettere opphold på selvstendig grunnlag for dem som har oppholdstillatelse
- 24 som følge av familieinnvandring, men som opplever samlivsbrudd eller er utsatt for
- 25 mishandling av partneren, og særlig hvis de har barn i Norge
- 26 ● at vurderinger om proforma i familieinnvandringssaker ikke skal foretas på grunnlag
- 27 av generelle betraktninger som kjønn, alder eller nasjonalitet, men på grunnlag av en
- 28 konkret vurdering av saken
- 29 ● fjerne prestasjonskrav for språk og samfunnsfag og inntektskravet for permanent
- 30 oppholdstillatelse og statsborgerskap
- 31 ● at statsborgerskap ikke skal kunne tilbakekalles
- 32 ● gi rett til norsk statsborgerskap etter 5 års botid
- 33 ● redusere botidskravet for permanent oppholdstillatelse til maksimalt 3 år for
- 34 asylsøkere og 2 år for flyktninger
- 35 ● at returforutsetninger ikke skal være et vurderingstema ved søknader om visum eller
- 36 studietillatelse
- 37 ● alderstesting ved bruk av tann- eller skjelettundersøkelser ikke skal benyttes
- 38 ● at det stilles større krav til veiledning fra utlendingsmyndighetene, både når det
- 39 gjelder responstid og kvalitet på informasjon, blant annet informasjon om rettigheter
- 40 og plikter for utlendinger med opphold i Norge gjennom EØS-regelverket.
- 41 ● gi beskyttelse til kvinner som fengsles på grunn av abort, og utrede muligheten for å
- 42 tilby abort til kvinner fra land hvor dette er straffbart
- 43 ● at flyktningbegrepet ikke innskrenkes til kun å gjelde dem som er personlig forfulgt.
- 44 ● sikre at LHBTI-personers reelle risikosituasjon vurderes ved søknad, ikke kun
- 45 hjemlandets straffelover.
- 46 ● at konvertitter ivaretas bedre gjennom muntlig høring, innhenting av vitner fra
- 47 trossamfunn, og konkret bevisvurdering av landinformasjon.
- 48 ● at Norge blir et foregangsland på mottak av flyktninger med nedsatt funksjonsevne

1 Integrering og inkludering

2 Alle mennesker som oppholder seg i Norge, skal få muligheten til å delta i samfunnet på lik
3 linje med alle andre, gjennom tidlig bosetting, tilgjengelig arbeidsmarked og rett på offentlig
4 helsehjelp.

5
6 Tiltak allerede i ankomstfasen er en god og viktig investering, både for enkeltmennesket og
7 samfunnet som helhet. Ventetiden før svar på asylsøknaden må fylles med tiltak som gjør at
8 flyktninger får brukt sine ressurser, enten de får beskyttelse og opphold eller avslag og må
9 returnere. Passivitet på mottak er skadelig og hindrer integrering.

10
11 Rask integrering og inkludering i fellesskapet er positivt både for enkeltmennesker og
12 samfunn. For å skape en felles forståelse av samfunnets verdier og inkludere alle i
13 samfunnet, trengs det tilknytning til viktige fellesarenaer. Vi skaper et samfunn der alle er
14 med og alle har like muligheter fra starten av, hvor alle har frihet til å leve sine liv slik de selv
15 ønsker, uavhengig av tro, legning, etnisitet, funksjonsvariasjon, kulturell bakgrunn eller
16 annen minoritetstilhørighet. Slik skaper vi et flerkulturelt samfunn uten diskriminering, og
17 med stort rom for mangfold. Kompetansekartlegging bør ikke vente til etter at
18 oppholdstillatelse er gitt. Kartlegging av kompetanse i ankomstfasen vil kunne bidra til at
19 asylsøkere raskere kommer i aktivitet og får brukt sine ressurser.

20
21 Felles språk er den viktigste forutsetningen for menneskelig kontakt, vennskap,
22 kulturforståelse, skolegang og arbeidsliv. Vi må tilrettelegge for norskopplæring på
23 arbeidsplasser, og styrke voksenopplæring og etter- og videreutdanning for personer med
24 minoritetsbakgrunn. Likeså å kartlegge kompetansen hos flyktninger, asylsøkere og
25 personer på familiegjennforening raskest mulig etter ankomst til Norge og tilrettelegge for
26 skolegang og høyere utdanning.

27
28 Arbeidsinnvandring øker arbeidskraften og kompetansen som Norge trenger. Men mange
29 arbeidsinnvandrere kommer fra land med lavere lønninger og svakere vern av
30 arbeidstakerne enn det vi har i Norge. Vi må ikke tillate at arbeidsgivere utnytter dette som
31 en mulighet til å uthule den norske modellen. Arbeidsinnvandrere skal ha de samme lønns-
32 og arbeidsvilkårene som norske arbeidstakere. Sosial dumping må bekjempes gjennom
33 aktive tiltak. Dette gjelder både økt myndighetskontroll, rettigheter til fagbevegelsen og
34 allmenngjøring av tariffavtaler.

35

36 **Partiet Sentrum vil:**

- 37 ● sette inn tiltak tidlig i ankomstfasen slik at flyktninger får brukt sine ressurser,
38 passivitet er skadelig og hindrer integrering
- 39 ● kartlegge flyktningers kompetanse tidlig i ankomstfasen og sørge for at disse kan
40 komme til nytte i lokalsamfunnet
- 41 ● gjøre det lettere å få godkjent utdanning fra andre land
- 42 ● støtte bevegelse i minoritetsmiljøene som kjemper for likestilling og verdier som
43 fører til harmonisering og ikke splittelse av samfunnet
- 44 ● sikre offentlig informasjon på flere språk for å sikre at innvandrere får direkte
45 informasjon fra staten
- 46 ● gi familiegjennforente tilbud om å delta i introduksjonsprogrammet

- 1 ● gi familiegjenforente tilbud om gratis språkopplæring
- 2 ● stimulere til grunnleggende norsk og samfunnskunnskap. Opplæring om demokrati,
- 3 arbeidsrett, likestilling og ytringsfrihet skal fortrinnsvis tilbys på eget morsmål og
- 4 gjennom kulturtilpassede introduksjonsmoduler
- 5 ● at alle skal få god og tilpasset språkopplæring
- 6 ● reversere forhøyede språkkrav for innvandrere og flyktninger som søker om
- 7 statsborgerskap
- 8 ● gi ikke-lesekyndige opplæring i eget morsmål, dersom det letter integreringen på
- 9 andre områder
- 10 ● at asylsøkere og ureturnerbare skal få, i påvente av avklaring, arbeidstillatelse og rett
- 11 på offentlig helsehjelp, og gi papirløse lovfestet rett på helsehjelp
- 12 ● tilby flere grupper arbeidskvalifiserende kurs som gir kort vei til arbeidsmarkedet og
- 13 kan bidra til god integrering for alle språkferdigheter er på plass
- 14 ● utvide mentorordning for nykommere for flere grupper, gjerne i samarbeid med lokale
- 15 organisasjoner som inngår i gjennomføringen
- 16 ● gi språkkurs og legge til rette for integrering i barnehager og skoler av barn av
- 17 arbeidsinnvandrere
- 18 ● at det stilles krav til bedre levekår på mottakene og at psykososiale team knyttes til
- 19 hvert mottak

20 Papirløse og ureturnerbare

21 Alle som oppholder seg i Norge må ha rett til nødvendige helse- og omsorgstjenester, basert
22 på helsefaglige vurderinger. Det er et lite mindretall i Norge i dag som ikke får samme
23 helsehjelp som oss andre. Det er de papirløse eller ureturnerbare asylsøkere. De bør få
24 muligheten til å delta i samfunnet på lik linje med alle andre. De har behov for
25 språkundervisning, mulighet til å studere, arbeidstillatelse, helsehjelp og sosiale tjenester.
26 Det er en langsiktig og lønnsom investering for samfunnet at så mange som mulig får
27 anledning til å bidra i arbeidslivet, og ikke må leve utenfor samfunnet.

28
29 I dag er det kun ideelle organisasjoner som yter livsnødvendig behandling til pasienter i
30 denne gruppen. Dette kan ikke fortsette å være frivillige sitt ansvar. For å sikre tilgang til
31 helsehjelp for alle, er det nødvendig å gjøre endringer både i regelverk og praksis.

32
33 I en UNHCR-rapport fra 2015 kom det fram at norsk lovgivning og praksis når det gjelder
34 statsløse, strider med FNs konvensjoner om statsløshet. FN-konvensjonene har blitt oversett
35 av utlendingsforvaltningen, og rettighetene til statsløse personer i Norge har ikke blitt
36 ivaretatt. Siden Norge ikke har prosedyrer for å avgjøre hvem som skal ha status som
37 statsløs i Norge eller en egen oppholdsstatus for disse, er statsløse i Norge rettsløse og uten
38 noen stat de kan returnere til. Det er i strid med FN-konvensjonen om statsløses stilling.

39
40 Sentrum mener Norge må innføre en definisjon av statsløshet i lovverket, en prosedyre for
41 statsløshet og gi statsløse oppholdstillatelse.

42
43 **Partiet Sentrum vil:**

- 1 • sikre papirløse og ureturnerbare asylsøkere og tilreisende EØS-borgere (uten
2 europeisk helsetrygdkort eller forsikring) rett og tilgang til sosiale tjenester og
3 nødvendig helsehjelp, medisiner og tannbehandling basert på helsefaglig vurderinger
- 4 • endre forskriften om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i
5 riket, og vil foreslå at § 5, bokstav a, endres til: «helsehjelp som ikke kan vente etter
6 vurdering fra helsepersonell»
- 7 • opprette en finansieringsordning for behandlere slik at disse kan få refundert utgifter
8 og medisiner gitt til pasienter utenfor folketrygden
- 9 • gi personer uten fast opphold tilgang til fastlegeordningen
- 10 • verne om familiene og sikre barn ikke skilles fra sine biologiske foreldre begrunnet i
11 innvandringsregulerende hensyn
- 12 • sikre retten til arbeid for de ureturnerbare asylsøkerne fra første dag de blir
13 kategorisert som ureturnerbare, og fram til retur blir mulig
- 14 • redusere antallet ureturnerbare i Norge gjennom fortsatt fokus på rask
15 asylbehandling og eventuell retur
- 16 • innføre rutiner for regularisering av asylsøkere som viser seg å være ureturnerbare
17 og lage mekanismer for amnesti etter 5 år
- 18 • at Norge innfører en definisjon av statsløshet i lovverket, en prosedyre for statsløshet
19 og oppholdstillatelse for statsløse, i tråd med FNs konvensjoner om statsløshet.
- 20 • forhindre at barn fødes til statsløshet i Norge, da alle barn har rett til identitet og
21 statsborgerskap, og ikke avskjæres fra tilgang til grunnleggende rettigheter som
22 utdanning, legehjelp, arbeid og bevegelsesfrihet

23 4.6 Forsvars- og sikkerhetspolitikk

24 Forsvaret har som mål å sikre Norges trygghet, handlefrihet, interesser og verdier. Den
25 sikkerhetspolitiske situasjonen er i endring og mer uforutsigbar. Verden går gjennom en
26 teknologisk revolusjon som påvirket både vårt forsvar og trusselbildet vi møter.

27
28 I en verden preget av nye trusler og utfordringer bør Norges forsvars- og sikkerhetspolitikk
29 ha et bredere perspektiv. Selv om trusler fra andre land, hovedsaklig Russland og Kina
30 preger trusselbildet i Norge og resten av verden, er det mange ting å vurdere.
31 Klimaendringer, pandemier, radikalisering, cyberangrep, terrorisme, ekstremvær, spionasje
32 og brud på menneskerettighetene er alle ting som påvirker vår sikkerhet. Sikkerhetspolitisk er
33 det viktig å redusere vår avhengighet av ikke demokratiske land ved import av viktige
34 ressurser og kritiske produkter.

35
36 Disse truslene utfordrer menneskers grunnleggende rettigheter, sikkerhet og friheter, samt
37 selvstendige staters suverenitet. Fordi utfordringene er så sammensatte, trenger vi en
38 bredere tilnærming til forsvars-sikkerhetspolitikk som vektlegger forebygging og setter alle
39 menneskers sikkerhet og frihet i sentrum.

40
41 For å kunne håndtere nye og mer sammensatte trusler trenger Norge et sterkt cyberforsvar,
42 moderne utrustet og med høykompetent personell. Vi må videreutvikle Forsvarets evne til å
43 håndheve norsk råderett i hele vårt territorium til lands og til havs, i samarbeid med våre
44 allierte. Spesielt viktig er NATO, FN og samarbeidet med våre nordiske allierte.

45

1 Norge skal fortsatt bygge sin forsvarspolitik på NATO-samarbeidet, et langvarig samarbeid
2 som har sikret fred og frihet for Norges befolkning siden 1949. Partiet Sentrum mener at
3 basepolitikken må opprettholdes og at vi utviser forsiktighet med utplassering av utenlandsk
4 personell, forsvarsinstallasjoner og bombefly på norsk jord. Spesielt gjelder dette NATOs
5 atomforsvar. Norge skal ikke bidra til å eskalere trusselbildet i nord. Norge må jobbe aktivt
6 for nedrustning og forbud mot atomvåpen.

7

8 Partiet Sentrum mener at NATO i en kompleks verden i størst mulig grad må konsentrere
9 innsatsen mot NATOs kjerneoppdrag, gjensidig forsvar av NATO-landene. NATO-
10 samarbeidet skal ikke benyttes til angrepskrig på andre territorier, med mindre ett av NATO-
11 landene er angrepet.

12

13 Når en krise eller et angrep først inntreffer, er det viktig at vi er forberedt for å kunne
14 minimere konsekvensene. Kommunikasjon, samarbeid og beredskap er i slike tilfeller
15 nøkkelord. Et proaktivt og bredt beredskapsarbeid på tvers av etater og styringsnivåer må
16 være en prioritert oppgave for det offentlige. Det handler ikke bare om å forebygge og
17 forhindre at kritiske situasjoner oppstår, men også om å utruste sivilforsvaret og nødetatene
18 med den kunnskapen og det materiellet som kreves for å kunne redde menneskeliv.

19

20 **Partiet Sentrum vil:**

- 21 ● at Norge fortsatt baserer vårt forsvar på NATO-samarbeidet og at alle medlemmer
- 22 bidrar i finansieringen etter størrelse og forsvarsevne
- 23 ● at Norge jobber aktivt for å redusere vår avhengighet av ikke demokratiske land ved
- 24 import av viktige ressurser og kritiske produkter, samt ved utbygging av infrastruktur.
- 25 ● at Forsvaret skal bidra til lavspenning i våre nærområder ved å opptre tydelig,
- 26 forutsigbart og beroligende gjennom et tettere nordisk forsvarssamarbeid gjennom
- 27 flere nordiske fellesøvelser i våre nærområder
- 28 ● sikre at Forsvaret er i stand til å løse utfordringer Norge kan stå overfor i
- 29 nordområdene ved å ivareta forsvarsevnen og den militære tilstedeværelsen i Nord-
- 30 Norge
- 31 ● forsvarret skal bidra i felles innsats for internasjonal fred og sikkerhet
- 32 ● styrke og løfte forsvarrets personell gjennom rekruttering, bedre lønnsvilkår og
- 33 fleksible rammeavtaler
- 34 ● ha et Forsvar basert på verneplikten
- 35 ● vil styrke Norges totale forsvarsevne ved å videreutvikle vårt eget nasjonale forsvar,
- 36 NATO-alliansen og samarbeid med enkelt allierte
- 37 ● at Heimevernet må tilføres flere ressurser til bedre utstyr og mer trening.
- 38 ● at det må stilles krav om effektivisering i forsvarssektoren
- 39 ● videreutvikle forsvarssektorens og nasjonale sikkerhetsmyndigheter sin samlede
- 40 innsats mot trusler fra det digitale rom, og rekruttere mer personell med digital
- 41 kompetanse
- 42 ● at Norge slutter seg til forbudet mot atomvåpen og arbeider for å gjensidig
- 43 atomnedrustning gjennom NATO-samarbeidet
- 44 ● at Norge sikrer at norskproduserte våpen, våpendeler og ammunisjon ikke brukes til
- 45 gjennomføre krigsforbrytelser. Norge må kreve sluttbrukerklæring med re-eksport
- 46 klausul av alle land

- 1 ● styrke kulturen for samarbeid og håndtering av risiko og krisesituasjoner på tvers av
- 2 etater og styringsnivåer
- 3 ● samlokalisere og samordne nødetatene og nødkommunikasjonen etter modell fra
- 4 Drammen, for å få en nasjonal beredskap som er i bedre stand til å håndtere
- 5 katastrofer og terrorangrep
- 6 ● gjenopprette beredskapslagre i hele landet
- 7 ● styrke sivilforsvarets evne til å vedlikeholde og kartlegge landets tilfluktsrom
- 8 ● gjeninnføre byggeforskriftene om at det skal inkluderes tilfluktsrom i offentlig bygg
- 9